

2025-09-23

DNR: MIUN 2025/1815

Socialdepartementet

Socialförsäkringsenheten

s.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: s.sf@regeringskansliet.se

Remiss av promemoria: Åtgärder för att förhindra felaktiga utbetalningar inom socialförsäkringen och förenklad administration inom föräldrapenningen (S2025/01246)

Mittuniversitetet har anmodats att yttra sig över rubricerad utredning och avger följande yttrande.

Sammanfattning

Mittuniversitetet ställer sig positivt till de föreslagna förändringarna, då de innebär att Försäkringskassan ges verktyg att förhindra felaktiga utbetalningar som kan resultera i färre återkrav gentemot enskilda. Detta är positivt både ur rättssäkerhets- och effektivitetssynpunkt. Mittuniversitetet förordar dock lagtekniskt en allmän reglering om undantag från gynnande besluts negativa rättskraft i förvaltningslagen i stället för ytterligare reglering i speciallagstiftning. Förslagets utformning bör även övervägas med hänsyn till eventuella EU-rättsliga konsekvenser. Mittuniversitetet anser också att det är oklart varför inte även den enskilde enligt förslaget ges möjlighet att begära omprövning för att erhålla en utökad omfattning av en förmån och att rättssäkerhets- och effektivitetsskäl motiverar att fel bör åtgärdas så tidigt som möjligt i rättskedjan.

Yttrande i sin helhet

Förslaget innebär flera åtgärder för att hindra felaktiga utbetalningar inom socialförsäkringen och en förenklad administration. Mittuniversitetet anser att de föreslagna åtgärderna är positiva. Det finns dock skäl att kommentera

Kontakt

Telefon 010-142 80 00
Webb miun.se

Campus

Sundsvall Holmgatan 10, SE-851 70 Sundsvall
Östersund Kunskapens väg 8, SE-831 25 Östersund

frågan om omprövning av gynnande beslut och hur den föreslås regleras i socialförsäkringsbalken.

Förslaget innebär att ett undantag införs i 10 kap. 12 § socialförsäkringsbalken, som kommer att medföra att Försäkringskassan ges möjlighet att ompröva ett gynnande beslut om de förhållanden som var avgörande för beslutet har ändrats, dock inte vad gäller en fråga som har prövats av domstol. Detta innebär att Försäkringskassan får möjlighet att ändra ett beslut om dagersättning tills dess utbetalning sker och Försäkringskassan behöver alltså inte avvakta en felaktig utbetalning för att därefter initiera återkrav gentemot den enskilde.

Förslaget innebär i denna del en kodifiering av ett undantag från principen om gynnande besluts negativa rättskraft. Denna princip är grundläggande i den allmänna förvaltningsrätten och en viktig del av dess rättssäkerhetsprincip, eftersom den skapar förutsebarhet för den enskilde. Principen har dock undantag. Enligt 37 § förvaltningslagen (2017:900) får gynnande beslut ändras om det finns återkallelseförbehåll, tvingande säkerhetsskäl eller vid vilseledande av den enskilde. I förarbetena angavs att avsikten med kodifieringen var att återge de allmänna rättsgrundsatserna gällande myndigheternas utrymme att ändra sina beslut så heltäckande som möjligt, även om klargöranden i rättspraxis också framgent kommer att bli nödvändiga. Principen om gynnande besluts negativa rättskraft finns också reglerad i speciallagstiftning, exempelvis nyligen införd i 14 kap. 9 § socialtjänstlagen (2025:400). Detta undantag innebär i likhet med den föreslagna bestämmelsen i socialförsäkringsbalken att ett beslut om en insats som gäller tills vidare får ändras till den enskildes nackdel om förhållandena för den enskilde har förändrats väsentligt. Förutsebarheten för den enskilde motiverar enligt Mittuniversitetets mening att ytterligare undantag i förhållande till gynnande besluts negativa rättskraft regleras i förvaltningslagen hellre än i speciallagstiftning.

I promemorians konsekvensanalys anges att förslaget inte påverkas av EU-rätten. Mittuniversitetet vill dock påpeka att socialförsäkringsområdet utgör ett av de områden där EU-rätten ska tillämpas till följd av artiklarna 48 och

352 i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt i syfte att möjliggöra fri rörlighet för arbetstagare och deras anhöriga. Frågan om gynnande besluts negativa rättskraft regleras EU-rättsligt delvis annorlunda än i den svenska förvaltningsrätten i och med principen om berättigade förväntningar, som ingår i unionens rättsordning och har utvecklats för att tillvarata behovet av förutsebarhet (mål C-158/06 Stichting ROM-projecten mot Staatssecretaris van Economische Zaken, REG 2007 I-5103). Beroende på hur ett gynnande beslut har tillkommit och aktuell rättslig reglering kräver den EU-rättsliga ordningen ett annat förfarande än vad den svenska förvaltningsrätten stipulerar, vilket kan påverka svenska myndigheters tillämpning av principen om gynnande besluts negativa rättskraft. Detta har även tydliggjorts i svensk rättspraxis (se exempelvis HFD 2016 ref. 13). Mittuniversitetet vill mot denna bakgrund påpeka att förslaget även bör övervägas med utgångspunkt i principen om berättigade förväntningar.

Enligt förslaget ska den enskilde inte kunna nyttja omprövning för att utöka omfattningen av en förmån. Promemorian hänvisar i denna del till den möjlighet till omprövning och därefter överklagande av beslut som finns i 113 kap. socialförsäkringsbalken. Detta innebär, såvitt Mittuniversitetet förstår, att den enskilde kommer att behöva avvakta ett felaktigt beslut till följd av myndighetens bedömning och därefter begära omprövning samt vid behov överklaga det till allmän förvaltningsdomstol. Rättssäkerhets- och effektivitetsskäl talar dock för att avhjälpa fel så tidigt som möjligt i rättskedjan, oavsett vem som uppmärksammar felet och felets karaktär.

De föreslagna ändringarna är för Mittuniversitetets del positiva men berör inte direkt verksamheten mer än som arbetsgivare. Som arbetsgivare är det naturligtvis positivt att arbetstagares ersättningar blir korrekta för att undvika återkrav av ersättningar. De föreslagna förändringarna berör endast perifert studenter och studentrepresentanter har inte tagit del av detta remissvar i förväg.

Att anmälningsskyldigheten i föräldrapenningen avskaffas ses av Mittuniversitetet som endast positiv och särskilt ur administrativ synpunkt, även för den enskilde.

Föredragande och beslut

Beslut i detta ärende har fattats av rektor Anders Fällström efter föredragning av Ann-Zofie Duvander och Ida Asplund. Närvarande vid den slutliga behandlingen av ärendet har prorektor Anna Olofsson, universitetsdirektör Louise Beskow och samordnare Anna Haeggström varit.

Sundsvall 2025-09-23

Anders Fällström, rektor
Signeras digitalt via EduSign

Signature page

This document has been electronically signed
using eduSign.

eduSign